

AZ EGYHÁZAK JOGI SZABÁLYOZÁSA

- A vallás gyakorlásának és felvállalásának szabadsága, az egyik legrégebbi szabadságjog az emberiség történetében.
- A vallásszabadság az állammal szemben biztosít védelmet.
- Az azonos hitelveket követők vallási közösséget hozhatnak létre.
- A vallási közösség elsődlegesen vallási tevékenység céljából jön létre és e célból működik.
- Vallási közösség kizárólag olyan vallási tevékenységet gyakorolhat, amely az Alaptörvénnyel nem ellentétes, jogszabályba nem ütközik, és nem sérti más közösségek jogait és szabadságát.
- A "bevett egyház" kategória az állam és egy adott felekezet közjogi kapcsolatát fejezi ki. Már a 18-19. századi törvényekben is szerepelt ez a kifejezés.
- Magyarországon jelenleg 32 bevett egyház van.
- Bizniszegyházak: a nem valós egyházi tevékenység végzésére, hanem elsősorban anyagi előnyök megszerzésére, állami támogatások lehívására szerveződő közösségek köznyelvi megnevezése.

A Kormány T/3618 számon nyújtotta be a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény módosításáról szóló javaslatát. Az Infojegyzet e szabályozási terület legfontosabb elemeit mutatja be.

A magyar társadalom felekezeti megoszlása

A [2011. évi CCVI. törvény](#) a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról (továbbiakban: Ehtv.) 5. § szerint állami hatóság által ilyen jellegű különleges adat nem gyűjthető, ugyanakkor a népszámlálás során nem kötelező jelleggel, azonosításra alkalmatlan módon engedélyezett. A [2009. évi CXXXIX. törvény](#) a 2011. évi népszámlálásról kimondja, hogy a vallásra vonatkozó adatszolgáltatás önkéntes.

A [2011-es népszámlálás](#) szerint **5,4 millió fő vallotta magát valamilyen vallási közösséghez tartozónak**, ez elmarad a 2001. évitől, amikor még a népesség háromnegyede sorolta be magát.

A vallását megjelölő válaszadók három legnagyobb csoportja 2011-ben:

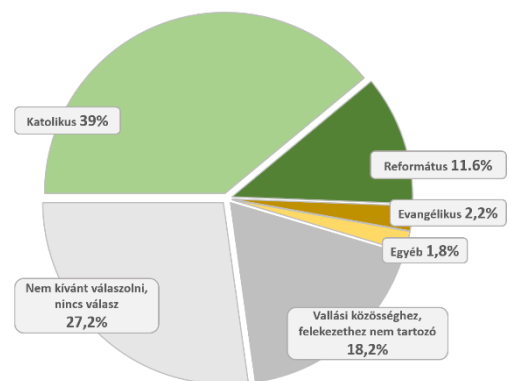
- 3,8 millió fő katolikus (ebből 180 ezer görög katolikus);
- 1 millió fő református;
- 200 ezer fő evangélikus.

1,8 millió fő nem érzi magát bármelyik vallási közösséghez tartozónak.

2,7 millió fő nem kívánt nyilatkozni, ez a 2001-eshez képest közel két és félszeres növekedés. A válaszadói attitűd csökkenése leginkább a nagy történelmi egyházakat érintette, míg a magukat egyéb valláshoz, illetve kisebb egyházakhoz besorolók száma – ha kis mértékben is, de – növekedett.

Az ilyen jellegű adatgyűjtések során ugyanakkor nem lehet pontos képet kapni a formális tagság és a felekezethez való tényleges kötődés, vallásgyakorlás mértékéről.

1. ábra: A vallási kérdésre vonatkozó válaszok megoszlása

Forrás: Infoszolg/[KSH 2011.](#)

VALLÁSSZABADSÁG

A gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság, mint egyetemes értékek és klasszikus szabadságjogok, általában együtt vannak nevesítve a nemzetközi dokumentumokban és a magyar szabályozásban is. A **vallásszabadságnak**, mint **az egyik legrégebbi alapjognak**, meghatározó szerepe volt az alapvető jogok elismerésében, mai megközelítésben szoros összefüggésben van az emberi méltóság jogával és a kommunikációs jogokkal. Ebből vált ki ugyanakkor a lelkiismereti szabadság, amely a vallástalanság jogát is magában foglalja.

„A vallásszabadság joga két egymástól viszonylag elkülönülő, és önmagában is szerteágazó dimenzióban helyezkedik el: az egyik a vallásszabadság **egyéni alapjogi** összefüggéseire, a másik az **államszervezeti-intézményi** kérdésekre, az **állam és egyház viszonyára** vonatkozik. Az első csoportba az egyéni vallásszabadsághoz kapcsolódó területek tartoznak. (...) A vallásszabadság másik dimenziója a vallás kollektív és intézményesített formában történő gyakorlásához kötődik.” (Paczolay 2003)

A tárgykörre vonatkozó legfontosabb **magyar jogi szabályozások**:

- Magyarország Alaptörvénye [VII. cikk](#);
- [2011. évi CCVI. törvény](#) a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról (Ehtv.).

A legfontosabb **nemzetközi jogi dokumentumok**:

- az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 18. cikk (ld. [1976. évi 8. törvényerejű rendelet](#));

- a Római Egyezmény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről 9. cikk (ld. [1993. évi XXXI. törvény](#))

Az [EJEE](#) 9. cikkével kapcsolatban Uitz Renáta (2017) megjegyzi, hogy a jogalkalmazás során az eltérő tagállami szabályok és gyakorlatok megnehezítik az európai minimum-sztenderdek megállapítását minden olyan helyzetben, ahol az Emberi Jogok Európai Bírósága ([EJEB](#)) konszenzust keres. „A 9. cikk, illetve a lelkiismereti és vallásszabadság védelme az *EJEB* mostohagyermeké.”

ÁLLAM ÉS EGYHÁZ

A vallásszabadság kialakulásának és fejlődésének meghatározó szerepe volt az alapvető jogok elismerésében. A vallást az önkifejezés más formái fölé emelte a történeti hagyomány, ezen belül az, hogy a vallásszabadság – a szabadságjogok „történeti atyja” – és az egyházak jelentős szerepre tettek szert a társadalmakban.

[6/2013. \(III. 1.\) AB határozat](#)

Az állam és egyház szétválasztásának igénye az állam semlegességének követelményéből fakad (Paczolay 2003). Ez azonban nem értékmentességet, hanem világnézeti semlegességet jelent, melynek elvét először az Alkotmánybíróság rögzítette a [4/1993. \(II. 12.\) AB határozatában](#), eszerint az államnak vallási és a lelkiismereti meggyőződésre

tartozó más kérdésekben semlegesnek kell lennie.

Magyarországon **az Alaptörvény előtti alkotmányok is rögzítették az állam és egyház szétválasztását**. Az 1949. évi XX. törvény 1989. október 22-i hatályos állapota 63.§ (2) kimondta, hogy a Magyar Népköztársaság az egyházat különválasztja az államtól. Az 1989. október 23-tól hatályos változatban a 60.§ (3) bekezdés szerint a Magyar Köztársaságban az egyház az államtól elválasztva működik.

[Magyarország Alaptörvénye a VII. cikkében](#) "különvált működésként" deklarálja ezt az elvet.

Állam és egyház viszonyát tekintve nincs egységes európai modell. A jelenlegi modelleket Schanda Balázs négy csoportba sorolja:

- **államegyházi modell** (pl. Egyesült Királyság, Görögország, Finnország, Dánia);
- **a radikális elválasztás modellje** (Franciaország, Egyesült Államok);
- **kapcsolódó modell** (Németország, Ausztria);
- **együttműködő elválasztás modellje** (Olaszország, Spanyolország).

A szerző megjegyzi, hogy napjainkban már a végletek közeledése, a különbségek elmosódása figyelhető meg az egyes modellek között (Schanda 2018). **Az Európai Unió az EUMSZ 17. cikkében** határozza meg **viszonyát az egyházakkal**. Deklarálja, hogy tiszteletben tartja, és nem sérti az egyházak és vallási szervezetek vagy közösségek, továbbá a világnézeti szervezetek nemzeti jog szerinti jogállását a tagállamokban, továbbá átlátható, rendszeres párbeszédet tart fenn az egyházakkal és szervezetekkel.

AZ EGYHÁZÜGYI TÖRVÉNY KEZDETEI

Már az 1848-as áprilisi törvények között is létezett a "vallás dolgában" rendelkező törvény (1848. évi XX. tc.), de a legmeghatározóbb az **1895. évi XLIII. törvénycikk a vallás szabad gyakorlásáról** volt, amely 1990 februárjáig, az *1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról* (továbbiakban Ltv.) kihirdetéséig hatályban volt. Az 1895-ös törvény két fő kategóriája közötti megkülönböztetést (törvényesen bevett és elismert vallásfelekezetek) az 1947. évi XXXIII. tv. felszámolta. A Népköztársaság alkotmánya is biztosította a lelkiismereti és vallásszabadságot, de valójában e jogok korlátozva voltak, ahogy az egyházak és vallási közösségek működése is. **Az 1990-es Ltv.**, amely felszámolta a korábbi korlátokat, **a rendszerváltást előkészítő törvények közé sorolható**. Bár természetesen biztosította a vallásszabadságot és az egyházak jogait, megfelelt a nemzetközi elvárásoknak, ugyanakkor lehetőséget adott az egyházalapítással kapcsolatos állami támogatásokkal való visszaélésekre is (ld. bizniszegyházak). Az Alkotmánybíróság az 1990-es évek elejétől kezdve többször foglalkozott az egyházak jogállásával és a közösségi

vallásgyakorlás kereteivel (pl. [4/1993. \(II. 12.\) AB hat.](#), [8/1993. \(II. 27.\) AB hat.](#)).

AZ EGYHÁZÜGYI TÖRVÉNY 2012 ÓTA

2011-ben az Ltv.t felváltotta a 2011. évi C. törvény, de mivel kihirdetésekor azonnal megindultak a hazai és nemzetközi tiltakozások, több beadvány érkezett az Alkotmánybírósághoz is, végül az AB a [164/2011. \(XII. 20.\)](#)-i határozatában közjogi érvénytelenség miatt a törvényt megsemmisítette.

A jelenleg hatályos Ehtv. az Alaptörvénnyel egy időben, 2012. január 1-jén lépett hatályba. (Az Alaptörvény a részletes szabályozást sarkalatos törvény keretei közé utalja.)

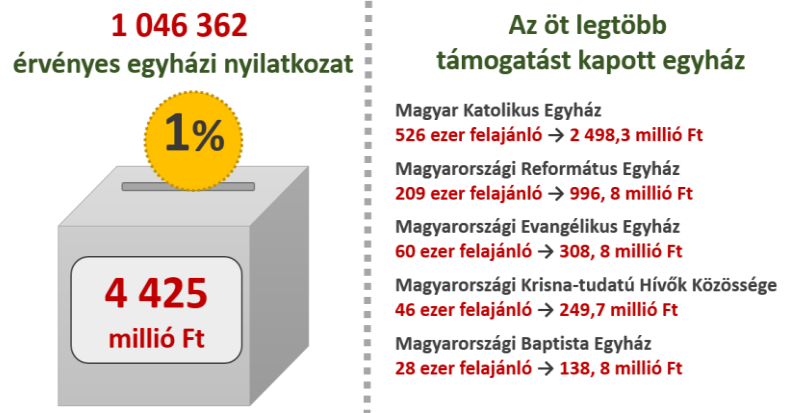
Az Ehtv.-t érintő fontosabb események:

- 2012 március 1-jével számos szervezet elveszítette egyházi jogállását (ld. [8/2012. \(II. 29.\) OGY hat.](#));
- a Velencei Bizottság véleménye ([Opinion 664/2012](#));
- 2013 márciusában az [Alaptörvény 4. módosítása](#) után az Ehtv. kétszintű rendszere: bevett egyházak és vallási tevékenységet végző szervezetek;
- [6/2013 \(III. 1.\) AB. hat.](#) a kétszintű rendszerről;
- 2013 szeptemberében az [Alaptörvény 5. módosítása](#) rögzítette a bevett egyházi státus többletjogosítványait, a közösségi célok érdekében az állammal együttműködő vallási közösségek bevett egyházként működnek;
- az [EJEB 2014. április 8-i döntése](#) a státuszukat veszített kisegyházak ügyében;
- [23/2015. \(VII.7.\) AB hat.](#) nemzetközi szerződésbe ütközésről;
- 2015 őszén a [T/7409.](#) számú törvénymódosítás elutasítása;
- [36/2017 \(XII.29.\) AB hat.](#) mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség ügyében.

AZ SZJA EGYHÁZI 1%-A

Az [1997. évi CXXIV. törvény az egyházak hitéleti és közcélú tevékenységének anyagi feltételeiről](#) 4.§-a alapján a bevett egyházak jogosultak a rendelkező nyilatkozatot tevő magánszemélyek által befizetett személyi jövedelemadó egy százalékára, emellett kiegészítő támogatásra is jogosultak. **Az Ehtv. kétszintű szabályozása a finanszírozás területén diszkriminatív helyzetet teremtett**, erre reagálva az Alkotmánybíróság a [17/2017. \(VII. 18.\) AB határozatában](#) mulasztásos alaptörvény-elleneséget állapított meg, mivel az adózók nyilatkozatuk kedvezményezettjeként nem választhatnak valamennyi vallási közösség közül. Ezért az AB felszólította az Országgyűlést, hogy 2017. december 31-ig változtasson a szabályozáson.

1. ábra: Az szja egyházaknak nyújtott 1%-a 2017-es adóévben

Forrás: [Infoszolg/NAV 2018.](#)

Források:

- A magyar társadalom vallási viszonyai. 2011. évi népszámlálás 19. Műhelytanulmányok [KSH 2016.](#)
- Drinóczi Tímea: A vallásszabadság és egyházalapítás az alkotmányos párbeszéd tükrében – [Jura, 2014. 2.](#)
- Fedor Tibor: Az állam és az egyház kapcsolatának alakulása a rendszerváltástól napjainkig – In: A jogalkalmazás vitatott területei: vallásszabadság és egyházjog. [Debrecen], Printart-Press Kft, 2015. 34-60.
- Lengyel Nóra Zsuzsanna: Kinek jár az egyházi 1%?: a bevett egyházak és a vallási tevékenységet végző szervezetek az adóátírányításos rendszerben – Alkotmánybírósági Szemle, 2017.1.
- Paczolay Péter: A lelkiismereti és vallásszabadság – In: Halmai Gábor és Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. Budapest, Osiris, 2003. 527-575. o.
- Schanda Balázs: A gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadsága – In: Jakab András - Fekete Balázs (szerk.): [Internetes Jogtudományi Enciklopédia, 2018.](#)
- Schanda Balázs: Aktuális kérdések a magyar állami egyházjog köréből – In: A jogalkalmazás vitatott területei: vallásszabadság és egyházjog. [Debrecen], Printart-Press Kft, 2015. 103-119. o.
- Stumpf István: Állam és egyház az alkotmánybírósági döntések tükrében – In: A jogalkalmazás vitatott területei: vallásszabadság és egyházjog. [Debrecen], Printart-Press Kft, 2015. 120-138. o.
- Uitz Renáta: A lelkiismereti és vallásszabadság az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában – a Kókkiknakis-ítélettől az állami semlegesség követelményéig – [Állam- és Jogtudomány, 2017. 4.](#)
- Varsányi Benedek: A vallási közösségekre vonatkozó alkotmánybírósági joggyakorlat az Alaptörvény első három évében – Alkotmánybírósági Szemle, 2014. 2.
- Bátorfy Attila: Az istenek fizessék meg – az egyházaknak felajánlott SZJA egy százalékok az új egyházjogi törvény bevezetése előtt és után – [adatusagiras.atlatszo.hu, 2018. június 29.](#)

Készítette: dr. Draskovich Edina
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486